

Magyar Anita: A közművelődési intézmények felnőttképzési tevékenysége regionális megközelítésben

Bevezetés

A tudástársadalom kialakulásával felértékelődött az emberi erőforrás minősége, amelynek következtében egyre nagyobb hangsúlyt kap a felnőttoktatás és -képzés. Ahhoz, hogy a társadalom tagjai megfeleljenek a kor és a munkaerőpiac elvárásainak, tudásuk és kompetenciáik fejlesztésére az iskolaköteles kort követően is szükség van. A hazai felnőttképzési kínálatban a szakmai jellegű tanfolyamok dominálnak, viszont az ezekbe való bekapcsolódás nem mindenki számára biztosított. Az alacsonyan iskolázott, hiányos alapismeretekkel és -készségekkel rendelkezők számára az általános célú felnőttképzés teszi lehetővé a felzárkózást, számos egyéb funkciójával pedig elősegíti az egyének életben való boldogulását és munkaerő-piaci pozíciójának megerősítését.

Társadalmi hasznuk és jelentőségük ellenére az általános célú képzések igen kis hangsúlyt kapnak hazánkban, mivel a képző cégek többsége a magasabb profitot hozó, szakmai és nyelvi tanfolyamokra koncentrálnak.

A közművelődési intézményrendszer kiemelt jelentőséggel bír az általános felnőttoktatás terén: egyrészt számos tanulási alkalmat valósít meg ebben a témában, másrészt országos lefedettségével lehetővé teszi, hogy olyanok kapcsolódjanak be a képzésbe, akik a földrajzi, anyagi vagy egyéb korlátok miatt más módon nem tudnák ezt megoldani. Korábbi tanulmányok már érintették a közművelődési szervezetek infrastruktúráját és tevékenységét (benne a képzésekkel), de az itt zajló általános célú felnőttképzést egyik sem részletezte – ez szolgált kiindulópontként a témaválasztáshoz.

Az általános célú képzések hazai helyzetéről igen kevés információ áll rendelkezésre, mivel a korábbi vizsgálatok inkább a gazdasági szempontból mérhetőbb eredményeket produkáló, szakképesítést nyújtó programokra irányultak, és a közművelődés területén zajló vizsgálatok is csak érintőlegesen foglalkoztak ezzel a területtel. A tanulmány célja a közművelődési intézményrendszerben zajló iskolán kívüli általános célú felnőttképzés helyzetének a bemutatása.

Elsőként a téma hazai előzményeit tekintem át, a fogalmi kérdésekre és a hasonló területen zajlott elemzésekre támaszkodva, majd az OSAP 1438. számú kulturális statisztikájának adatait másodelemzem. A statisztika azon elemeit, amelyek a közművelődési tevékenységet ellátó intézmények által önállóan szervezett, illetve az együttműködő partnerekkel közösen megvalósított iskolarendszeren kívüli képzésekre terjednek ki. A vizsgálat során egyrészt idősoros összehasonlításokat végzek a 2010 és 2014 közötti időintervallumban, másrészt a 2014. évi adatok alapján vonok le következtetéseket.

Elméleti háttér

Az általános célú felnőttképzést többféle szempont mentén lehet megközelíteni. Durkó a felnőttnevelés hét területét különböztette meg: az általános, a szakirányú, a közéleti, a szociális, a kriminál, a katonai és a vallásos andragógiát. Az „általános irányú felnőttnevelés” fő céljaként az alap- és általános műveltség felnőttkorban történő pótlólagos kialakítását jelölte meg, amelynek megvalósítói a formális alap- és középfokú oktatási intézmények (Durkó, 1999). E szemlélet tehát az iskolarendszerű felnőttoktatást sorolja az általános felnőttképzés körébe, amelynek intézményhálózata az általános és középfokú végzettség megszerzéséhez biztosít második esélyt azon felnőttek számára, akik tanulmányaikat iskolaköteles korban alacsonyabb szinten fejezték be.

A felnőttnevelés célrendszere szerint három területet különböztetünk meg: az általános, a nyelvi és a szakmai célú képzést. A Közművelődési fogalomtár értelmezésében az általános képzés „olyan képzés, amely az általános műveltség növelését célozza, és hozzájárul a tanuló (felnőttképzésben a felnőtt) személyiségének fejlődéséhez, a társadalmi esélyegyenlőség és az állampolgári kompetencia kialakulásához” (Koncz, Németh és Szabó, 2007. 46. o.). Iskolarendszeren belül és kívül is megvalósulhat, ide tartozik az iskolai végzettség pótlása, a kompetenciafejlesztés (pl. problémamegoldás, kapcsolatépítés és -fenntartás), valamint a mindennapi életben hasznosítható, praktikus ismeretek elsajátítása (pl. mentálhigiéné, barkácsolás, ismeretterjesztés) is (Farkas, 2013).

A közművelődés fontossága a felnőttképzés szempontjából abban rejlik, hogy intézményrendszerének tagjai az ország teljes területét behálózzák, így széles tömegek számára tudnak könnyen megközelíthető, a lakóhelyükhöz közeli képzési lehetőséget biztosítani (Harangi, 2000). Hozzáférhetőségük kiemelt jelentőséggel bír a hátrányos helyzetű, kulturális központoktól távoli, kis népességszámú, rossz közlekedési viszonyokkal rendelkező térségek esetében, ahol a lakosság nagy részének a művelődési házak jelentik a kultúrához való hozzáférést, a társas, öntevékeny művelődés és a közösségi élet egyetlen lehetőségét (Koós et. al., 2013).

A közművelődés alapvetően a helyi közösségek önálló kultúra- és ismeretsajátító tevékenységére épül, amelynek egyik fontos színtere a művelődési ház. A kulturális szférának a felnőttképzés területén betöltött szerepét tehát erősíti a lokalitás, a helyi lakossággal kialakított szoros kapcsolat és az ezek mentén kialakuló közös azonosságtudat (Harangi 2000; Horváthné Tóth és Csimáné Pozsegovics, 2011).

A közművelődési intézmények az egyik legnagyobb iskolarendszeren kívüli felnőttképzési hálózatot alkotják hazánkban. Nemtől, kortól és társadalmi hovatartozástól függetlenül számtalan programot biztosítanak, ezáltal rendkívül széles és heterogén látogatói kört vonzanak (OKM Közművelődési Főosztály, 2007). Nem formális tanulási alkalmak zöme ingyenesen igénybe vehető, így azok

számára is elérhető, akik a képzések árát nem tudnák megfizetni, viszont nagy szükségük lenne a tanulásra. Feladataik között kiemelt jelentőséggel bír a hátrányos helyzetű közösségek befogadása, felkarolása, valamint életminőségük javítása (Koós és mtsai., 2013; Márkus, 2014a).

Hazai viszonylatban az egyik legátfogóbb kutatást ebben a témakörben Márkus végezte, aki vizsgálata részeként felnőttképzési intézményvezetőkkel és szakértőkkel folytatott interjút az általános célú felnőttképzés jelenlegi helyzetéről. A megkérdezettek az általános képzés fogalma kapcsán egyrészt a felzárkóztatást, az alap- és kulcskompetenciák fejlesztését, másrészt a szabadidős, egyéni érdeklődés mentén szerveződő programok jelentőségét hangsúlyozták, emellett fontos tartalmi elemként jelent meg az általános kompetenciafejlesztés (pl. kommunikáció, önismeret) és a mentálhigiéné (pl. problémamegoldás, életvezetés) is. A válaszadók a képzések fő célcsoportjaként a hátrányos helyzetűeket, különösen a GYES-en, GYED-en lévőket, álláskeresőket (tartós munkanélkülieket, pályakezdőket), az alulképzetteket, az 50 év felettieket, az iskolából lemorzsolódott fiatalokat, külföldi példák esetén pedig a menekülteket, bevándorlókat jelölték meg (Márkus, 2014a).

A közművelődés aktuális helyzetét Talata-Dudás többször is elemezte a statisztikák alapján; vizsgálta többek között az adatszolgáltató szervezetek számát, gazdálkodását, személyi és tárgyi infrastruktúráját, valamint az itt zajló művelődési formák – klubok, szakkörök, képzések, ismeretterjesztő és egyéb rendezvények – jellemzőit (Talata-Dudás, 2009, 2010, 2011). Márkus pedig kimondottan a közművelődési intézmények képzési kínálatával kapcsolatban végzett kutatást, amelynek során megállapította, hogy az általános célú képzések igen nagy arányban fordulnak elő ezekben a szervezetekben (Márkus, 2014b).

A hazai szakirodalommal ellentétben a nemzetközi kutatások az „általános” helyett sokkal inkább a „nem szakmai” felnőttképzés kifejezést használják. Az első átfogó összehasonlító elemzést erről a területről az Eurydice publikálta 2007 januárjában. A „Non-Vocational Adult Education in Europe” (Nem szakmai felnőttoktatás Európában) a tágabb értelemben vett általános felnőttképzés pillanatnyi helyzetét mutatta be 11 szempont (szakpolitika, finanszírozás, célcsoportok, hozzáférés, intézményrendszer, szervezettség, képzési tartalom, képesítési keretrendszer, tanácsadás, minőségbiztosítás, felnőttoktatók továbbképzése) mentén, 33 európai ország adatai, szakpolitikái és nemzeti stratégiái alapján. A munkaanyag minden a munkaerőpiachoz közvetlenül nem kapcsolódó, nem szakmai jellegű formális és nem formális felnőttképzést magában foglal, így tehát sokkal bővebb kategóriát használ, mint az általános felnőttképzés hazai értelmezése (Eurydice, 2007).

A közművelődési intézmények regionális megoszlása

Az OSAP 1438. számú kulturális statisztikájának adatai szerint 2013 és 2014 között látszólag több mint 60%-kal nőtt a közművelődési intézmények száma (1. táblázat). Ha azonban a működés módját is megvizsgáljuk, megállapítható, hogy a 2014. évben tapasztalható növekedés elsősorban nem a közművelődési intézményrendszer bővülésének volt köszönhető. Az „új” (= a tevékenységét az adott évben kezdte meg), valamint az „újra működő” (= az előző évben nem, de korábban már szolgáltatott adatot tevékenységéről) státuszba került szervezetek számának összegénél ugyanis sokkal nagyobb mértékű a növekedés. A változások tehát inkább arra utalnak, hogy az adatot szolgáltató intézmények köre évről évre módosul, és 2014-ben az előző évekhez képest sokkal többen nyújtottak be jelentést közművelődési feladatellátásukról. A növekedés főként a Nemzeti

Művelődési Intézet tevékenységének volt köszönhető: az általuk koordinált Kulturális Közfoglalkoztatási Programban való részvétel egyik alapfeltételeként határozták meg az OSAP 1438 jelentés teljesítését (*Nemzeti Művelődési Intézet, 2016*). Ennek eredményeként 2014-ben 5456 intézmény került a statisztikába, amelyből 5139 volt önálló közművelődési intézmény, 308 volt tagintézmény vagy szervezeti egység, emellett 9 működött központi egységként.

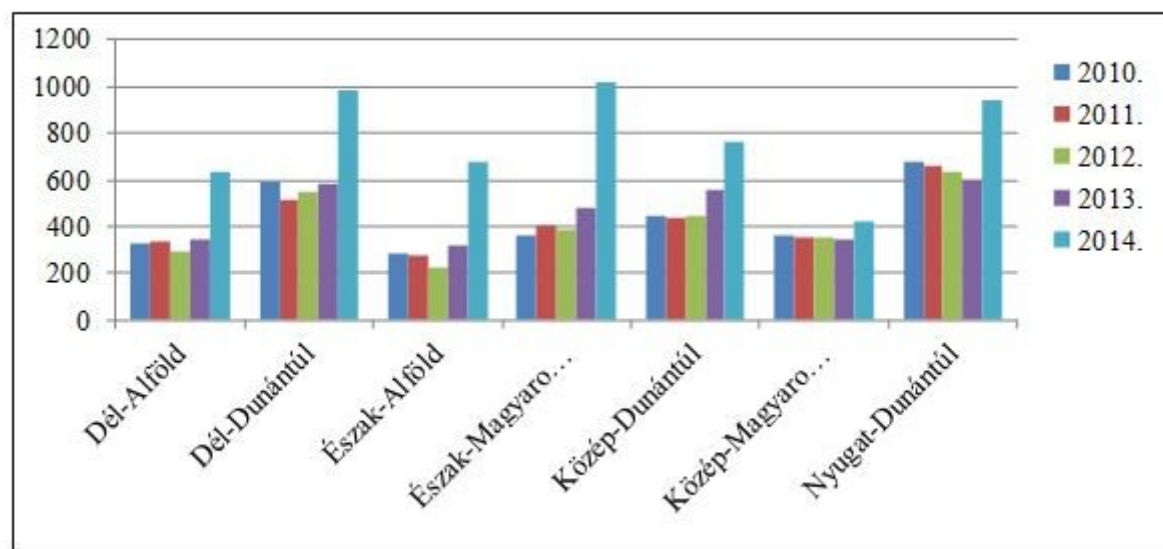
1. táblázat A közművelődési tevékenységet folytató intézmények száma a működés módja szerint, 2010-2014.

Működés módja	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
Működő	2963	2881	2828	3108	5340
ebből új	51	55	70	102	300
ebből újra működő	51	45	48	69	159
Szünetel	78	49	51	33	108
Megszűnt	6	14	13	93	8
Összesen	3047	2944	2892	3234	5456

(Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.)

A szervezetek regionális megoszlásának vizsgálata (1. ábra) azt mutatja, hogy a legnagyobb népességgel rendelkező régiókban alacsonyabb a közművelődési tevékenységet folytató intézmények száma. A legkedvezőtlenebb helyzetben 2013-ig az Észak-Alföld volt, a 2014-es évben viszont két helyet is sikerült előrébb lépnie a regionális rangsorban.

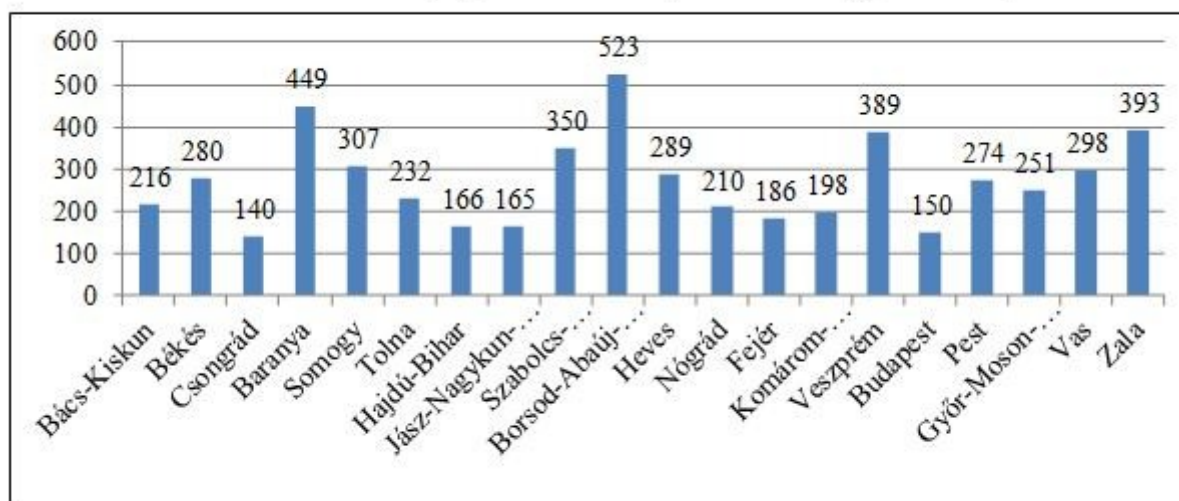
1. ábra A közművelődést folytató intézmények száma régiók szerint, 2010-2014.

(Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.)

A 2. sz. ábra megyei bontásban mutatja be a közművelődési intézmények számát. A 2014. évi adatok alapján készült összesítésből látható, hogy az egyes régiókban belül is nagy eltérések vannak az intézményi ellátottság tekintetében. Például Szabolcs-Szatmár-Bereg és Veszprém megyében több szervezet foglalkozik közművelődéssel, mint a régiójukban található másik két megyében összesen. Emellett az is érdekes eredmény, hogy az intézmények számát tekintve a főváros az utolsó előtti helyen áll, alig megelőzve Csongrád megyét.

2. ábra A közművelődést folytató intézmények száma megyék szerint, 2014.

(Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.)

A közművelődési intézményekben zajló képzések jellemzői regionális megközelítésben

Az OSAP 1438. számú statisztikája a közművelődési intézményekben lebonyolított képzések adatait kétféle bontásban összesíti: külön gyűjti a szervezetek saját képzéseiről, valamint az együttműködő partnerrel közösen szervezett képzésről szolgáltatott információkat.

A statisztika a saját képzéseket azok célja szerint három fő kategóriába sorolja. Az *általános célú* képzéseken belül nyolc csoportot különböztet meg: felvételi előkészítő; művészeti; sport, erőnléti, rekreációs; természetgyógyászati, ezoterikus; személyiségfejlesztő; egészségvédelmi, mentálhigiénés; helytörténeti, honismereti; egyéb. A *szakmai* képzéseket OKJ-s szakképesítést adó képzésekre (ezen belül közművelődési szakember I-II.; népi kézműves; más szakmák) és egyéb szakmai képzésekre (ezen belül kulturális szakembereknek szervezett képzése; pedagógus továbbképzés; egyéb szakmai képzés) bontja. A *nyelvi* képzéseken belül pedig az angol, a német és az egyéb kategóriát különíti el. A statisztika információt nyújt a csoportok, a beiratkozottak, a képzést a tárgyévben befejezők, az alkalmak, illetve az órák számára vonatkozóan, de a résztvevők korcsoportok szerinti összetételét is rögzíti.

Az együttműködő partnerrel közösen szervezett oktatás, képzés adatai eltérő felosztás szerint kerülnek rögzítésre, ezek esetében a statisztika két nagy csoportba sorolja a képzéseket. Az *iskolarendszerű* képzéseken belül az alap-, közép- és felsőfokú oktatás jelenik meg, az *iskolarendszeren kívüli* képzéseket pedig – a felnőttképzési törvény logikáját követve – 4 csoportra bontja: szakképesítést nyújtó képzés, egyéb szakmai képzés, általános célú képzés, nyelvi képzés. Az adatszolgáltatás e képzéseknél a beiratkozottak életkori összetételére és az általános célú képzések tartalmára nem terjed ki, csak a csoportok, a résztvevők, az alkalmak, a képzést a tárgyévben befejezők és az képzési órák számáról kapunk információt.

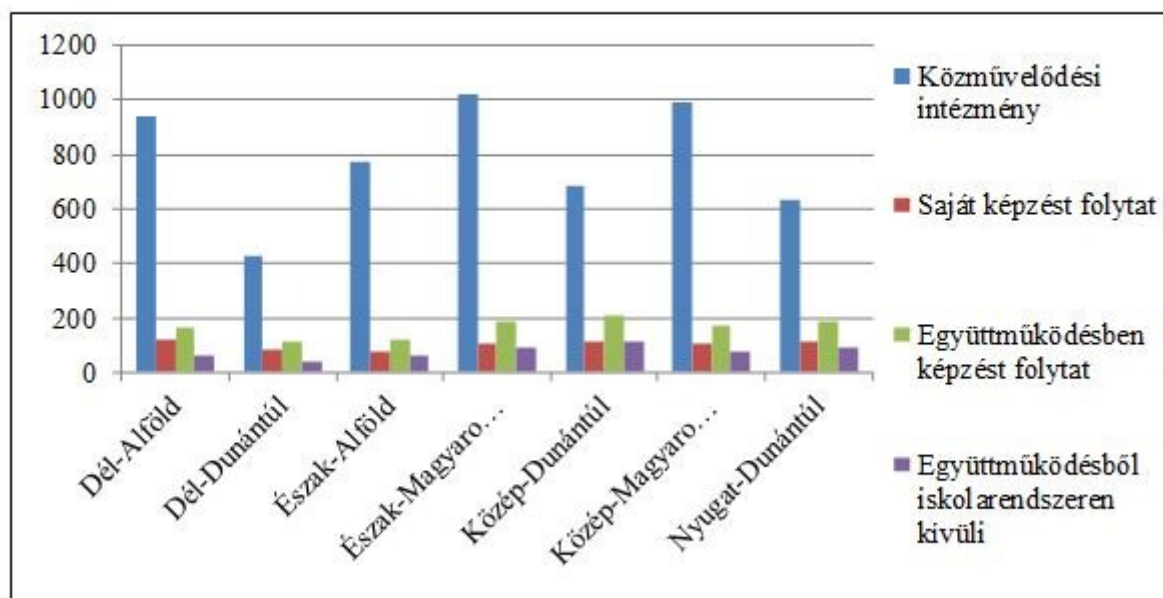
2014-ben a közművelődési feladatellátást végző szervezetek közül jóval többen folytattak képzést partnerrel közösen, mint önállóan (3. ábra). A vizsgált évben az intézmények 13%-a szervezett legalább egy saját képzést, és 21%-a folytatott együttműködést más képzőkkel. Ez utóbbinak 46%-a irányult iskolarendszeren kívüli programokra, tehát a partnerségek nagyobb részben a formális, iskolarendszerű oktatás biztosítását célozzák. A nem formális képzések terén együttműködést folytató intézmények száma csak hat (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok, Heves,

Nógrád, Fejér, Veszprém) megyében volt magasabb.

Megállapítható továbbá, hogy az ország közművelődési intézményeinek csupán 3%-ában (170 db) zajlott önállóan és kooperációban is megvalósított iskolán kívüli képzés. A kevés átfedésből arra lehet következtetni, hogy az együttműködések olyan intézményekben is lehetővé teszik az oktatást, amelyek – a személyi vagy tárgyi infrastruktúra hiányából fakadóan – maguktól nem lennének képesek tanulási alkalmat biztosítani.

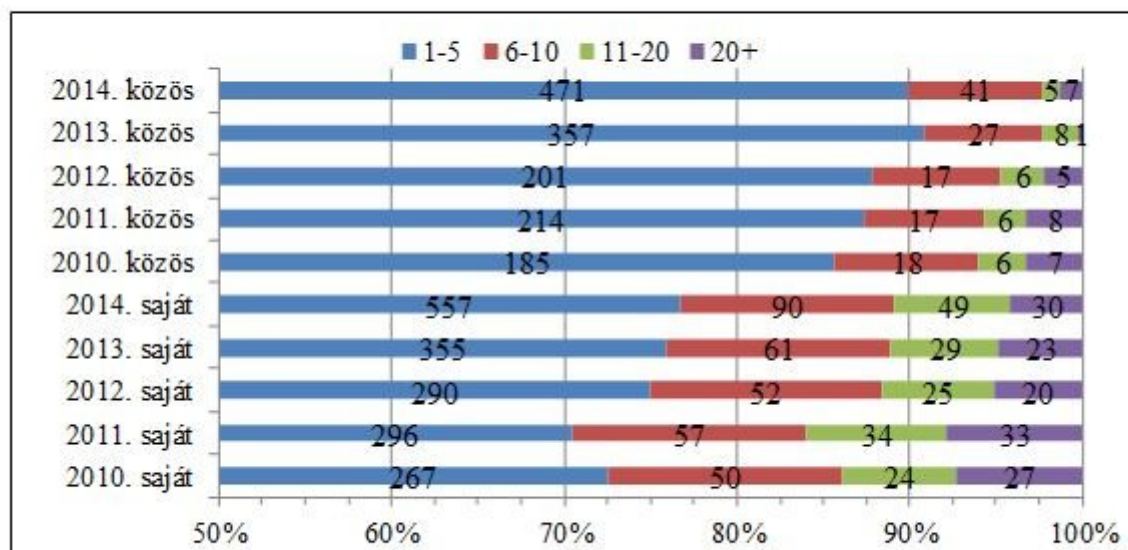
A régiós összehasonlítás szerint 2014-ben a legtöbb saját képzést folytató közművelődési intézmény Közép-Magyarországon működött (20%), az iskolarendszeren kívüli képzések megvalósítása érdekében pedig az Észak-Alföldön volt jellemző a legtöbb együttműködés (16%). Emellett érdemes megemlíteni, hogy megyei bontásban, a fővárost követően a legtöbb közművelődési intézmény Hajdú-Biharban foglalkozott képzéssel: a szervezetek 26%-a valósított meg önálló tanfolyamot, és 18%-uk kooperált más képzőkkel.

3. ábra A közművelődési tevékenységet, valamint a saját és együttműködésben megvalósított képzéseket folytató intézmények száma régiók szerint, 2014.

Az alapján, hogy évente összesen hány képzési csoportot indítottak az egyes intézmények, négy kategóriát különítettem el (4. ábra). A leginkább szembetűnő változás, hogy 2011 óta – a saját és az együttműködésben szervezett képzések körében is – folyamatosan csökken az évente 20-nál több képzési csoportot indító szervezetek aránya, és ezzel párhuzamosan növekszik azoké, akik legfeljebb 5 csoportot képeznek éves szinten. Megállapítható továbbá, hogy a partnerekkel közösen megvalósított iskolán kívüli képzések esetében sokkal kevesebb – többnyire 1-2 db – csoport indul.

4. ábra A közművelődési intézmények megoszlása a saját és az együttműködő partnerrel közösen szervezett képzések csoportjainak száma szerint, 2010-2014.

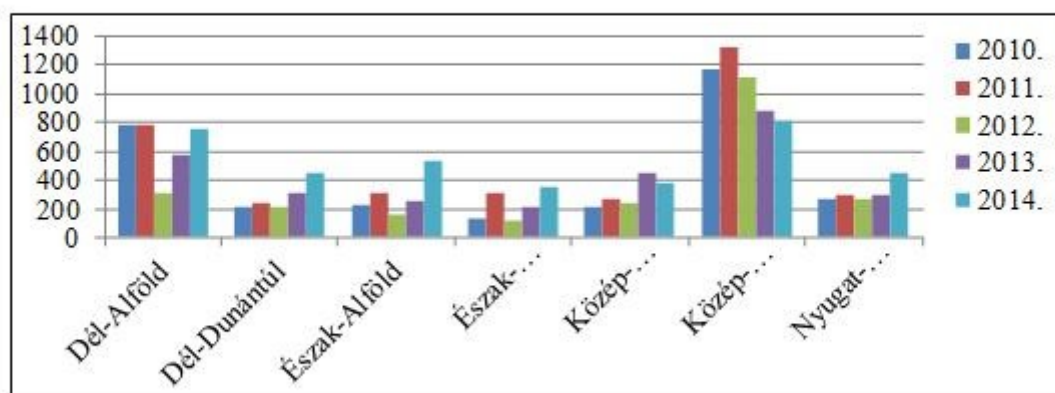

(Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.)

Az 5. és 6. sz. ábra régiók szerinti bontásban mutatja be, hogy a közművelődési intézményekben hány csoport indult az önállóan és az együttműködésben megszervezett képzések keretein belül 2010 és 2014 között. Az adatok idősoros összehasonlításának eredményeit jelentősen befolyásolja az adatszolgáltatók körének változása, az viszont jól látható, hogy mely térségben milyen súllyal jelenik meg a képzés és oktatás.

A saját képzések csoportjainak a száma a legtöbb régióban 2011 óta emelkedést mutat (5. ábra). Országos szinten a leghangsúlyosabb szerepet Közép-Magyarországnak és a Dél-Alföldnek jut. E két régióban a többi térséghez képest alacsony a közművelődési intézmények száma, mégis rengeteg képzést bonyolítanak. A legkevesebb csoport Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön jellemző, viszont utóbbiban 2014-re olyan mértékű növekedés figyelhető meg, hogy a régiós listában a harmadik helyre lépett előre.

5. ábra A közművelődési intézményekben lebonyolított saját képzések csoportjainak száma régiónként, 2010-2014.

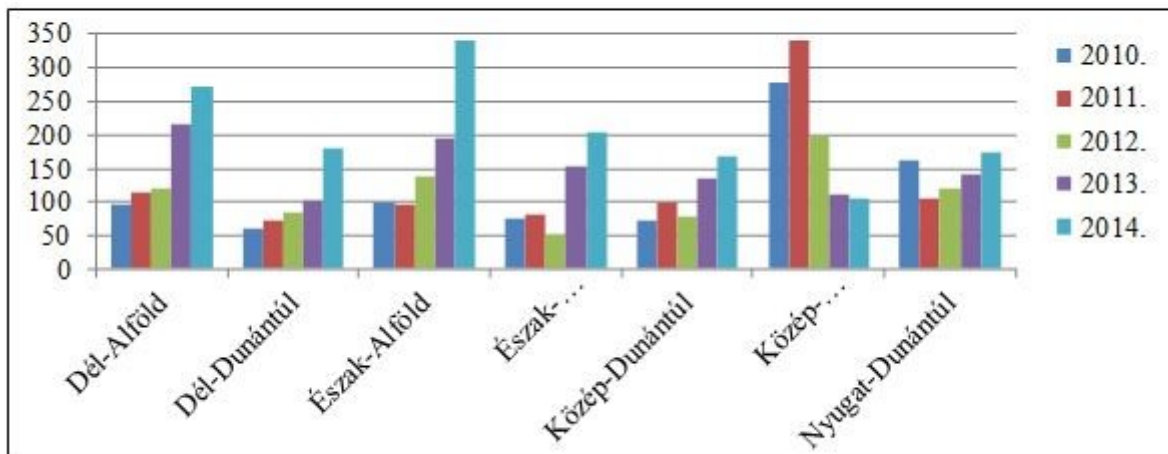

(Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.)

Hasonló képet mutatnak a közösen lebonyolított iskolán kívüli képzések is abban a tekintetben, hogy a csoportok száma 2012 óta egyre növekszik (6. ábra). Mivel a legtöbb együttműködést az észak-alföldi közművelődési intézmények alakították ki, 5 év alatt három és félszeresére nőtt az

iskolarendszeren kívüli képzések csoportjainak száma a régióban.

6. ábra A közművelődési intézményekben együttműködésben lebonyolított iskolán kívüli képzések csoportjainak száma régióként, 2010-2014. Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.

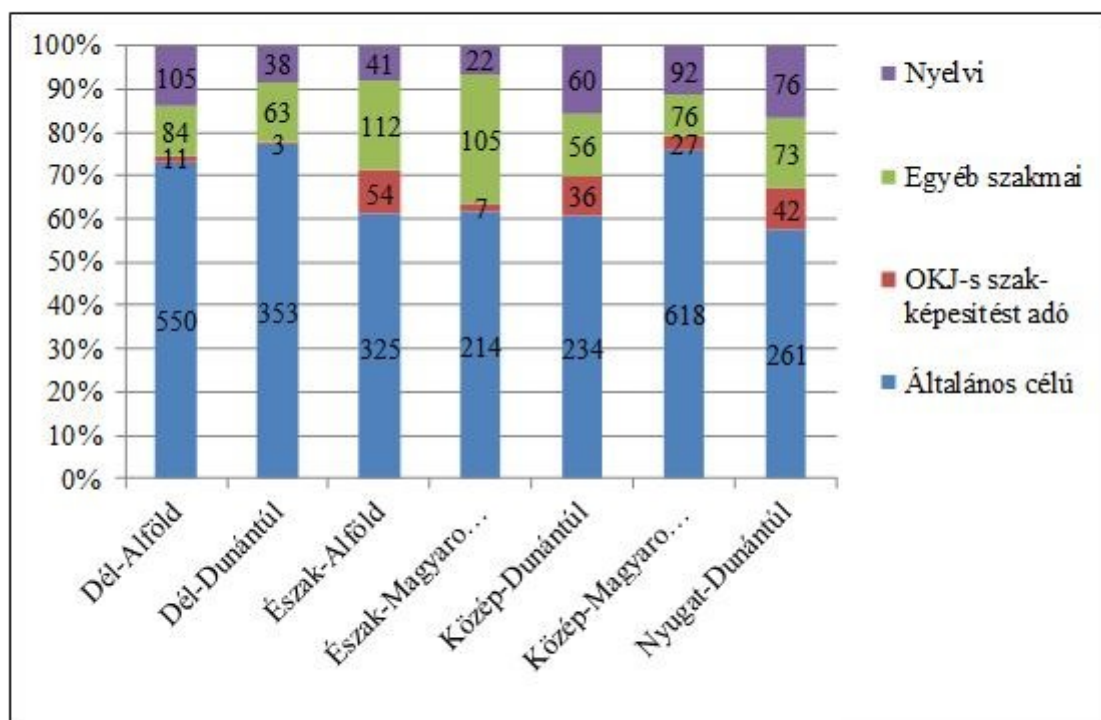

(Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.)

Ahogy a 7. ábra adatai mutatják 2014-ben megvalósított, önállóan szervezett programokon belül az általános képzések aránya az Észak-Alföldön és Észak-Magyarországon volt a legkisebb, ahol az alacsony iskolázottság és az ebből következő magas munkanélküliség miatt kiemelt fontosságú lenne a képzés pótló funkciója és az alapkészségek fejlesztése. Az OKJ-s szakképesítést adó képzések az Észak-Alföldön jelennek meg a legnagyobb arányban, az bizonyítványt nem nyújtó szakmai jellegű tanfolyamok dominanciája pedig Észak-Magyarországon rajzolódik ki. Mindezek hátterében a magas munkanélküliség problémájának kezelése állhat: a közművelődési intézmények olyan képzéseket és átképzéseket biztosítanak, amelyek a munkaerő-piaci – és ezek mentén – a lakossági igényeknek megfelelő, hasznosítható szakképesítés megszerzésére irányulnak.

További érdekes eredmény a nyelvi képzések esetében tapasztalható, amelyek aránya a Dunántúl középső és nyugati részén a legnagyobb. Az osztrák határ közelségéből, illetve az Ausztriában és Németországban történő növekvő arányú munkavállalásból kifolyólag feltételezhető, hogy a német nyelv elsajátítására mutatkozik nagyobb igény. Az adatok viszont ennek az ellenkezőjét bizonyították: a nyelvi képzések döntő hányadát az angol-oktatás alkotja.

7. ábra Az általános, szakmai és nyelvi képzések csoportjainak megoszlása régiók szerint, 2014.

(Forrás: OSAP 1438. – saját szerk.)

Következtetések

A közművelődési intézményekben folyó nem formális képzés kötetlenségének és rugalmasságának köszönhetően képes betölteni mindazokat a hiányokat, amelyekre a formális oktatásban nincs lehetőség. Programjaik kiegészítik és továbbfejlesztik az iskolai keretek között elsajátítható tudást és készségeket, ezáltal hozzájárulnak a gazdasági versenyképesség javításához.

A közművelődési intézmények tevékenységében komoly szerepet játszanak az általános célú képzések, amelyek számtalan területen erősítik a résztvevők tudását és készségeit. A régiók közötti fejlettségbeli különbségek többnyire a közművelődésben zajló felnőttképzés szempontjából is érzékelhetők, viszont a pályázati forrásokból megvalósuló fejlesztések a hátrányosabb helyzetben lévő régiókban – és így az Észak-Alföldön – is előmozdítják a tanuláshoz való hozzáférést, ezáltal biztosítva a térség lakosai számára a felzárkózás lehetőségét. Azzal, hogy az Európai Unióban egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a „nem szakmai” képzések, hosszú távon is érdemes lehet azzal foglalkozni, hogy milyen elmozdulások történnek az általános célú programok terén a kulturális szférában.

Felhasznált irodalom:

- Durkó Mátyás (1999): Andragógia – a felnőttnevelés és közművelődés új útjai. Budapest, Magyar Művelődési Intézet, Budapest
- Eurydice (2007): Non-Vocational Adult Education in Europe. Executive Summary of National Information on Eurybase. Brussels, Directorate-General for Education and Culture
- Farkas Éva (2013): A szak- és felnőttképzés gyakorlata. Szeged, SZTE JGYPK

- Harangi László (2000): A nonformális felnőttoktatás helyszínei és aktorai. In: Harangi László ésPordány Sarolta (szerk.): Felnőttképzés a közművelődésben – tanulmányok. Magyar Művelődési Intézet, Budapest. 9-25.
- Horváthné Tóth Ildikó és Csimáné Pozsegovics Beáta (2011): Felnőttképzések az Agóra pályázatok keretében. In: Erdei Gábor (szerk.): Andragógia és közművelődés. Régi és új kihívások előtt a közművelődés az új évtizedben. Debreceni Egyetem, Debrecen. 162-171.
- Koncz Gábor, Németh János és Szabó Irma (2007): Közművelődési fogalomtár – minőségfejlesztési és pályázati munkaanyag. Budapest, Oktatási és Kulturális Minisztérium
- Koós Bálint, Csité András, Hamar Anna, Virág Tünde, Földi Zsuzsanna, Uzzoli Annamária, Szerepi Anna, Prókai Orsolya (2013): A kulturális intézményrendszer oktatást támogató szolgáltatási és infrastrukturális fejlesztéseinek értékelése – Értékelési zárójelentés.http://palyazat.gov.hu/download/48418/Kult%C3%BAra_%C3%A9rt%C3%A9kel%C3%A9si (Letöltés: 2015.10.15. 15:30)
- Márkus Edina (2014a): Az általános célú felnőttképzés szakértői interjúk tükrében. In: Juhász Erika (szerk.): Községi művelődés – közösségi tanulás. Debreceni Egyetem BTK Neveléstudományok Intézete –Kultúrász Közhasznú Egyesület, Debrecen. 235-262.
- Márkus Edina (2014b): Közművelődés és felnőttképzés a statisztikák tükrében. Kulturális Szemle,1. 2. sz. 55-69.
- Nemzeti Művelődési Intézet (2016): *Partnerségi Felhívás III. Kulturális Közfoglalkoztatási Programhoz*. <http://www.nmi.hu/hu/Hirek/Partnersegi-felhivas-III-Kulturalis-Kozfoglalkoztatasi-Programhoz> (Letöltés: 2016.02.18. 13:40)
- Oktatási És Kulturális Minisztérium Közművelődési Főosztály (2007): Közművelődési Stratégia 2007-2013. <http://www.nefmi.gov.hu/kultura/kozmuvelodesi-foosztaly/kozmuve-strat-090116> (Letöltés: 2015.10.02. 18:45)
- Talata-Dudás Katalin (2009): A közművelődés helyzetének alakulása a 2005-ös / 2008-as közművelődési statisztika tükrében. SZÍN,14. 5. sz. 4-43.
- Talata-Dudás Katalin (2010): A közművelődés helyzete a 2006-2009-es közművelődési statisztika adatai alapján. SZÍN, 15.5. sz. 4-62.